

Γιώργος Κόκκινος - Έλλη Λεμονίδου

Εγκλεισμοί και Ιστορία

Γιώργος Κόκκινος • Έλλη Λεμονίδου
Επιστημονική επιμέλεια

ΕΓΚΛΕΙΣΜΟΙ και ΙΣΤΟΡΙΑ

pedio

- Σχήμα: 17 x 24 • Σελίδες: 448
- Εξώφυλλο: Μαλακό
- ISBN: 978-960-635-730-5
- Κωδ. Ευδόξου: 122091480
- Λ.Τ.: 26,90 €

«Η ριζοσπαστικοποίηση της βιοϊατρικής επιτήρησης εντείνεται στις μέρες μας, ειδικά μέσω της συστηματικής καταγραφής των ατομικών δεδομένων του πληθυσμού στη διάρκεια της πανδημίας του Covid-19 ή και της απειλής των επαναναδυόμενων νόσων. Τα πάντα καταγράφονται, οι αυστηροί στρατιωτικοί και αστυνομικοί έλεγχοι θωρακίζουν και σχεδόν υποστασιοποιούν τον εγκλεισμό: “Όποιος μετακινείται κινδυνεύει να μολυνθεί, να τιμωρηθεί ή να πεθάνει”».

Στο πλαίσιο των ιστορικών σπουδών έχει καταστατικό χαρακτήρα ο προβληματισμός για το εάν ο στιγματισμός, η επιτήρηση, ο εγκλεισμός, η εκτόπιση και η θανάτωση του εκάστοτε θεωρούμενου άρρωστου, έκφυλλου, αιρετικού, επικίνδυνου, παρία ή γενικότερα «διαφορετικού», χάριν της προστασίας του κοινωνικού συνόλου, είναι διαδικασίες συνυφασμένες με τη νεωτερικότητα ή εάν είναι διιστορικές, άρα οικουμενικές και σταθερές. Οι ιστορικοί και οι κοινωνιολόγοι της υγείας έχουν εστιάσει στις σύνθετες διεργασίες που οδήγησαν στη δημιουργία κρατικών θεσμών πρόνοιας και διασφάλισης της δημόσιας υγείας. Οι διαδικασίες αυτές ουσιαστικά επιταχύνθηκαν και ορθολογικοποιήθηκαν από τον βιοϊατρικό λόγο, καθώς και από το συγκεντρωτικό-παρεμβατικό κράτος της νεωτερικής περιόδου. Οι τόποι εγκλεισμού και απομόνωσης των «επικίνδυνων» για τη δημόσια ασφάλεια και υγεία ατόμων και ομάδων, σε συνάρτηση με τις συναφείς κατασταλτικές και ιατρικές πρακτικές, πολλαπλασιάστηκαν κατά τον 19ο και στο πρώτο μισό του 20ού αιώνα.

Στις πρώτες δεκαετίες του 21ου αιώνα το βιοϊατρικό παράδειγμα έχει πλέον κυριαρχήσει.

Οι νέες τεχνολογίες, χωρίς να καταργούν τον εκτοπισμό ή να περιορίζουν τον εγκλεισμό και την ασυλοποίηση, παρέχουν δυνατότητες γενικευμένης επιτήρησης. Διαμορφώνεται έτσι μια δυστοπική κοινωνία, όπου εφαρμόζονται πρακτικές ασυλοποίησης και όπου, χάριν της προστασίας του συλλογικού αγαθού της υγείας και της δημόσιας ασφάλειας και τάξης, κλονίζεται η κομβική σημασία της ελευθερίας και των ατομικών δικαιωμάτων.

Με γνώμονα το ότι ο εγκλεισμός θα μπορούσε να θεωρηθεί ενιαίο όσο και εσωτερικά πολυδιάστατο φαινόμενο που υπακούει σε ετερογενείς ιστορικότητες, στον παρόντα συλλογικό τόμο επιχειρήθηκε να χαρτογραφηθούν εκδοχές που

Περιεχόμενα του τόμου

Εν είδει προλογικού σημειώματος

Δημήτρης Τρίκας

1. Εισαγωγή. Εγκλεισμοί και Ιστορία: Από την ιατρικοποίηση της κοινωνίας και του Πολιτικού στην κυριαρχία του βιοϊατρικού παραδείγματος

Γιώργος Κόκκινος – Έλλη Λεμονίδου

2. Εγκλεισμός και μορφές κανονικοποίησης του ψυχικά πάσχοντος σώματος στις δυτικές κοινωνίες

Βάσια Λέκκα

3. Από τον Ουγκώ στον Φουκώ: Όταν ανοίγει ένα άσυλο, κλείνει μια φυλακή;

Θανάσης Λάγιος

4. Δρομοκαΐτειο, ηθική παράνοια και ηθική/γενετήσια θεραπεία: «Καλοπροαίρετοι γιατροί μου, αν επιμένετε να με γιατρέψετε από κάτι, γιατρέψτε με από τη λογική»

Δήμητρα Τζανάκη

5. Πόλεμος και ψυχικά νοσήματα: Στρατιωτικοί στο Δρομοκαΐτειο κατά τη διάρκεια του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου

Αλέξανδρος Μακρής

6. Όψεις του στρατοπεδικού εγκλεισμού στον 20ό αιώνα: Φωνές από/για τα κρεματόρια, τα γκουλάγκ, τη Μακρόνπο

Βασίλης Α. Μπογιατζής

7. Σοβιετικοί αιχμάλωτοι πολέμου: Γενοκτονία και αναθεώρηση της Ιστορίας

Νίκος Παπαδάτος

8. Πολιτικοί κρατούμενοι, εξόριστοι του Εμφυλίου και Μάρτυρες του Ιεχωβά: Συγκλίσεις και αποκλίσεις μιας κοινής εμπειρίας διώξεων

Θεόφιλος Διαμάντης

9. «Ανθρώπινα ινδικά χοιρίδια» χαμηλού κόστους και «υψηλών» προσδοκιών

Ουρανία Γεωργοπούλου

10. Διχασμένη μνήμη. Εγκλεισμός και μετανάστες στη μεταπολεμική περίοδο: Το παράδειγμα της Μπονεγκίλα

Κώστας Κατσάκης

11. Από τη φιλανθρωπία στην αποκατάσταση: Η εδραίωση του ιατρικού μοντέλου προσέγγισης της αναπηρίας στην Ελλάδα

Βασιλική Χάλαζα

12. Εκτοπισμοί, «ανεπιθύμητες κινητικότητες», εγκλεισμένα σώματα σε «γκρίζες ζώνες»: Το προσφυγικό-μεταναστευτικό ζήτημα στις υστερο-νεωτερικές κοινωνίες της διακινδύνευσης και της αβεβαιότητας

Χρήστος Κουρούτζας – Δημήτρης Παρασκευόπουλος – Κωνσταντίνος Λερός

13. Σπιναλόγκα: Οι λεπροί στην ελληνική λογοτεχνία στο ιστορικό συγκείμενο της «πολεμικής δεκαετίας» (1912-1922) και του Μεσοπολέμου

Γιώργος Κόκκινος

14. Άνθρωπος, χώρος και χρόνος στη στρατοπεδική λογοτεχνία του Ολοκαυτώματος

Βασιλική Σελιώτη

15. Η μνήμη της «ανάξιας ζωής». Tiergartenstraße 4 – Μνημεία για τα θύματα της ναζιστικής «ευθανασίας»

Ευγενία Αλεξάκη

16. «Μια μέρα θα σ' το πω...»: Η μουσική δημιουργία που ανθίζει μέσα στα στρατόπεδα συγκέντρωσης, τα γκέτο και τους τόπους εξορίας – Η περίπτωση του Μίκη Θεοδωράκη

Αλέξης Βάκης

17. Επταπύργιο: Βυζαντινό φρούριο και τόπος εγκλεισμού. Οι σημασιοδοτήσεις του μνημείου στη δημόσια ιστορία

Ιωάννα Αντωνιάδου – Ζέτα Παπανδρέου – Ελένη Στεφάνου

18. Ο εγκλεισμός στη νεοφιλελεύθερη ορθολογικότητα ως παράσταση και ως γλώσσα. Η σκηνική δραματολογία του Θεόδωρου Τερζόπουλου και του Heiner Müller

Εύη Προύσαλη

19. Οι βυθιστικές τεχνολογίες και η δύσκολη κληρονομιά στην Ευρώπη και την Ελλάδα

Άννα Μαρία Δρουμπούκη

20. «Το Κοντσεντραμέντο (Concentramento) της Ρόδου»: Το ιστορικό γεγονός, η κινηματογραφική ταινία τεκμηρίωσης, το εκπαιδευτικό πρόγραμμα

Κυριακή Φαρδής – Δημήτρης Κόκκινος

αυτό έλαβε στη διαδρομή του ιστορικού χρόνου, μέσα από την περιήγηση σε σημαντικές συμβολές της βιβλιογραφίας και τη μελέτη εμβληματικών όψεων του εγκλεισμού στη διάρκεια του 20ού αιώνα αλλά και στις μέρες μας, τόσο στο ελληνικό παράδειγμα όσο και σε διεθνές επίπεδο.

Οι συγγραφείς του τόμου

Ο **Γιώργος Κόκκινος** γεννήθηκε στην Αθήνα το 1960. Εργάζεται ως Καθηγητής στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικών Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Αιγαίου όπου υπηρετεί από το 1997. Πιο πρόσφατα βιβλία του: *Η ευγονική δυστοπία. Διαδρομές ιδεών*, επίμετρο Ουρανία Γεωργοπούλου (Αθήνα 2018, 2η έκδ. αναθεωρημένη), *Ιστορία και Δικαιοσύνη* (σε συνεπιμέλεια με τους Π. Κιμουρτζή και Μ. Καρασαρίνη, Αθήνα 2020), *Το Ολοκαύτωμα και η ευρωπαϊκή ιστορική συνείδηση* (Αθήνα 2020), *Για μια σφαιρική και πολυδιάστατη ιστορική εκπαίδευση* (σε συνεπιμέλεια με τον Π. Γατσωτή, Αθήνα 2020), *«Άξια» και «ανάξια» ζωή. Ευγονική, εκφυλισμός, βιοπολιτική: ο γιατρός στο ρόλο του κοινωνικού θεραπευτή και του εθνικού αναμορφωτή* (Αθήνα 2021) και *Ο Μακρυγιαννισμός. Τραγούδια για τον Μακρυγιάννη* (Αθήνα 2022).

Η **Έλλη Λεμονίδου** είναι Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Νεότερης και Σύγχρονης Ελληνικής και Ευρωπαϊκής Ιστορίας στο Τμήμα Ιστορίας-Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Πατρών. Τα κύρια ερευνητικά της ενδιαφέροντα σχετίζονται με την Ιστορία του Α΄ και του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, τη διαχείριση επίμαχων και τραυματικών γεγονότων του πρόσφατου παρελθόντος, τη σχέση ιστορίας-μνήμης και τη δημόσια ιστορία. Έχει επιμεληθεί τον συλλογικό τόμο με τίτλο *100 ans après : la mémoire de la Première Guerre mondiale* (École française d'Athènes, Αθήνα 2018), ενώ οι πιο πρόσφατες μονογραφίες της έχουν τίτλο *Ιστορία και Μνήμη του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου στην Ευρώπη* (Αθήνα 2019) και *Ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος (1914-1918). Ιστορία μιας οικουμενικής καταστροφής* (Αθήνα 2020).